

אגדת הַיּוֹם

הרחבות וכיווני מחשבה על אגדות התלמוד, סביב הדף היומי >> ד-י תמוז >> בבא קמא מ-מו

את ה' אלקיך תירא
(שכר על הפרישה)

הכוונה ללימוד עצמי

שאלות

מדוע דווקא מצוות היראה הייתה קושיה ששמעון העמסוני לא הצליח להתגבר עליה? מדוע הוא לא חשב בעצמו על התירוץ של רבי עקיבא?

האם בעיני שמעון העמסוני, שכר הפרישה שווה לשכר הדרישה? אין מעלה לתוכן של לימוד תורה, רק ששכר שאפשר לקבל גם על ידי הפרישה ממה שאינו נכון?

המלצות ללימוד

רבי עקיבא "מציל" לכאורה את שמעון העמסוני ומסביר את שיטתו. עם זאת, ההקשר של הגמרא שלנו מוכיח ששיטתו לא נדחתה - יש חכמים שאינם דורשים את המילה "את". על כן, כדאי לקרוא את האגדה גם בלי רבי עקיבא. ללמוד את גישת שמעון העמסוני עד הסוף, ולהבין מדוע האפשרות לרבות תלמידי חכמים אינה עולה על דעתו.

אגדה אחת בשבוע: בבא קמא מא ב

שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני,

היה דורש כל 'אתין' שבתורה.

כיון שהגיע ל'את ה' אלהיך תירא', פרש.

אמרו לו תלמידיו: רבי, כל 'אתין' שדרשת, מה תהא

עליהן?

אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי

שכר על הפרישה.

עד שבא רבי עקיבא ולמד:

"את ה' אלהיך תירא", לרבות תלמידי חכמים.

ביאור

רקע: במהלך דיון בנוקי שור, מבררת הגמרא מה עמדת כל צד במחלוקת, ומסבירה כי השאלה היא אם דורשים את המילה "את" (האם מהפסוק האוסר ליהנות מבשר השור הנסקל, "לא יאכל את בשרו", לומדים גם שאסור ליהנות מעורו, כי המילה "את" באה לרבות).

בהקשר זה מביאה הגמרא ברייתא, המסבירה לדעת מי דורשים הלכות מהמילה "את", ולדעת מי משאירים אותה רק כפשוטה.

שמעון העמסוני, ויש אומרים שהיה זה נחמיה העמסוני, דרש בכל מקום שנאמרה המילה "את" מה היא באה לרבות.

כשהגיע לפסוק "את ה' אלהיך תירא", פרש ולא דרש יותר את המילה "את", כי לא ייתכן שבפסוק זה המילה באה לרבות - לא יראים מאף אחד כמו שיראים מהקדוש ברוך הוא.

שאלו אותו תלמידיו: מה עם כל ה"אתים" שדרשת עד כה? השיב להם: כשם שקיבלתי שכר על הדרישה עד כה, קיבלתי שכר שפרשתי (ולא אמרתי דרשות שגויות).

מאוחר יותר בא רבי עקיבא ודרש בכל זאת את הפסוק: "את ה' אלהיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים, שגם מהם מצווה להתיירא.

אגדה היום

גיליון 38 | בבא קמא מ-מו
את ה' אלקיך תירא

את לכל חפץ תחת השמים *השאלה בסוגיה*

זו אחת האגדות ההרואיות ביותר בתלמוד. גיבור האגדה אינו אחד מחכמי התלמוד המוכרים, ודווקא זה מה שמעצים את ממד הגבורה במעשה שלו: הוא גנז את מפעל חייו הרוחני, מתוך כנות ונאמנות לתורת אמת. לו היה מסתיים מפעל הדרשות של שמעון העמסוני – שאפילו לגבי שמו יש שתי גרסאות בתלמוד, מה שמחזק את רושם הפיכתו לאלמוני – ייתכן שהיינו מוצאים מדרשי הלכה שלו בכל רחבי התלמוד. אבל כשגילה מקום אחד שאינו תואם את שיטתו, הוא השלים עם ההבנה שכל השיטה קרסה, וחזר בו מכל השיטה.

שאלה שעשויה לעלות באופן כללי, ובפרט כשנתקלים באגדה זו בסוגיה שלכאורה אינה קשורה ליראת ה', היא למה שמעון העמסוני חזר בו מכל הדרשות כולן. האם לא ייתכן מקום אחד יוצא דופן? אם אכן יראת ה' היא ערך שאין לדמות לו שום דבר, אולי מאותה סיבה היא חריגה גם מכל אזכורי המילה "את" בתורה?

העיקרון של שמעון העמסוני היה ש"את" היא מילה מחברת. במקביל לחיבור התחבירי בין חלקי המשפט, היא מחברת בין חלקי דין, בין גורמים ותופעות שקשורים לדין. אם נאמר על שור נוגח ש"לא יאכל את בשרו", המילה "את" מחברת לא רק את המילה "בשר" לאכילה, אלא גם את הבשר עצמו למה שסביבו ויכול להיכלל עמו. השימוש במילת חיבור בציווי "כבד את אביך ואת אמך" פותח פתח להבין שיש עוד מושג חוץ מהאב והאם עצמם שקשור אליהם: "לרבות אחיך הגדול". מעבר למדרשים עצמם, המשמעות היא שהתורה מלאה חיבורים, התפשטות, התרחבות ממה שכתוב למה שאינו כתוב, קריאה לכלול כמה שיותר בתוך התורה. זו גישה נפלאה ועמוקה, עד שמגיעים למושג יראת ה'. אם דברים עד הסוף ברעיון יראת ה' (כפי שכנראה עשה שמעון העמסוני, כדבריו המופלאים של המהרש"א במקום), יש פער אינסופי בין הקב"ה ובין כל דבר אחר. הוא נבדל לחלוטין, אין באמת חיבור אליו. המאמץ לרבות, לחבר, לכלול ולהכיל אינו רלוונטי כשמתייחסים כלפי הקב"ה ביראה אמתית.

אבל יראת ה' אינה מצווה נקודתית, היא דרך שלמה של עבודת ה'. אי אפשר לשים בצד את יראת ה', לומר שיש לה מאפיינים ייחודיים משלה, ולהמשיך לדבר על כל שאר העולם כמו קודם. אם יש פער בין ה' לעולם – הוא בא לידי ביטוי בכל העולם. בעולם של יראה – יש ריחוק, יש נתק, יש דברים בלתי מושגים, וכל החיבורים עומדים בסימן שאלה. מתוך פרספקטיבה של יראת ה', אף שבוודאי ה' אחד וכולל את כל העולם, בפועל יכול להיות גם פירוד.

גישת שמעון העמסוני לא נדחתה, כפי שעולה מהסוגיה. עבודת ה' מיראה קיימת בעולם הרוחני. ובכל זאת יש עוד גישה. רבי עקיבא דורש גם הוא את מצוות יראת ה', אבל ידוע עד כמה אהבת ה' הייתה מרכזית בעולמו הרוחני, עד כדי קיום "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך" גם כשמסר את נפשו על קידוש השם. מתוך הגישה האומרת כי אפשר לגלות אחדות בין חלקי העולם השונים בתכלית, אפשר להתחבר גם אל האינסופי. גם לעליון על הכל יש קשר עם האדם, עם תלמידי חכמים, והם כבר יכולים להיות בקשר עם כל אדם, להרבות שלום וחיבור בעולם.

עומק בין המילים

מכילתא דרבי עקיבא

הרב אורי שרקיי

(מתוך שיעור לימי העומר, אייר התשס"ג)

הרב קוק מסביר במאמרי הראי"ה את ההבדל בין נחמיה העמסוני לרבי עקיבא. נחמיה העמסוני חי בתקופה בה החלה להופיע הנצרות. הנצרות הובילה מהלך של טשטוש בין בשר ודם לבין האלוקות, ורבי נחמיה העמסוני לא רצה לתת פתח למינים ולכן לא דרש את "את ה' אלוקיך תירא". רבי עקיבא חי כבר בתקופה בה התנתקה הנצרות מהיהדות, וכעת כבר אין סיבה להסתיר את הידיעה הזו מהעולם, ולכן רבי עקיבא מעז לרבות את ה"את" הזה. רבי עקיבא מביא אותנו לידיעה כי האדם אינו אלוקים (בניגוד לנצרות), אך ישנם אנשים שהשכינה שורה עליהם, ומהם צריך לירא.

זוהי שיטתו של רבי עקיבא, לדייק מכל מלה ואות. בעבר הלא רחוק היה ניסיון לבטל את המילה "את" מהשפה העברית, אך האקדמיה ללשון העברית סירבה. לא ניתן לבטל את ה"את", כיון שבעולם ישנם גם צדדים נסתרים, שהמילה "את" מייצגת, ואנשים כרבי עקיבא, יודעים לגלות דברים אלו.

*המלאכה המלאה יושבה אצל אבא רבא היום
בפיסבוק*